

קדימה בהצלה

1 משנה הוריות י"ג ע"א, האיש קודם לאשה... 'ורש"

בנוגע ל'להחיותו' ולהשבת אבידה האיש קודם לאשה, ואילו בנוגע לצדקה למי שאין ביכולתו לקנות ביגוד האשה קודמת לאיש וכן בנוגע לפדיון שבויים יש לאשה קדימה מפני חשש קלקלה- שיטמאו אותה אבל אין חוששים שיקחו את השבוי הזכר למשכב זכור ואיפה שקיים חשש כזה האיש קודם.

במשנה ובגמ' שם לא מצינו שום הגדרה למה כלול ב'להחיותו' ולא שום טעם לקדימת האיש להחיותו ולהשבת אבידה או לקדימת האשה לכסות. בגמ' בכתובות מצינו עוד הלכה מעין הסוגיא שלנו-

2 כתובות ס"ז ע"א, ת"ר יתום ויתומה... ואין אשה דרכה לחזור'

לפי הברייתא תמיד מקדימים את פרנסתה של האשה מפני שאין דרכה של אשה לחזור על הפתחים.

3 תוס' רי"ד שם, ואי קשיא... אבל במקום שיכול לחזור האשה קודמת'

בתוס' רי"ד הבין שלהחיותו היינו לפרנסו ולכן מצא סתירה בין המשנה בהוריות שהקדים את האיש לבין הגמ' בכתובות שהקדימה את האשה, ותיירץ ש'להחיותו' היינו לפרנסו במדבר או בספינה -איפה שאם לא יפרנס אותו ימות -ש'כסות' במשנה לאו דוקא וכולל כל הצרכים איפה שאין חשש לנפשות והאשה קודמת מפני שאין דרכה לחזור על הפתחים אבל במקום פיקוח נפש האיש קודם -והסביר התוס' רי"ד שקדימת האיש בהצלה היא מפני שהוא חייב במצוות.

4 תוס' נזיר מ"ז ע"ב ד"ה והתניא, דבהוריות מתניא... הגל'

לפי התוס' להחיותו היינו הצלת נפשות ממש- לפקח עליו את הגל.

5 ירושלמי הוריות פ"ג הלכה ד', האיש קודם לאשה... שלהחיות קודם'

הירושלמי הסתפק אחרי שב'להחיותו' מקדימים את האיש ולכסות את האשה איך יהיה הדין אם באים לפנינו איש להחיות ואשה לכסות איזה מהם נקדים? ופשטו את שאלתם מזה שמקדימים את כסותה של אשת חבר לחייו של עם הארץ -ומשמע שלולא ענין הקדימה של חבר על עם הארץ היינו מקדימים את חייו של הזכר על פני כסותה של האשה.

6 מראה הפנים שם ד"ה כסות

המראה הפנים הבין שלא שייך ללמוד בירושלמי שלהחיותו היינו הצלת נפשות ממש וכי נניח לעם הארץ למות כדי לכסות את אשת החבר! (וכן יש לתמוה על שאלת הירושלמי- וכי נניח לאיש למות כדי לכסות את האשה!) אלא שמדובר במזונות, וא"כ יש כאן מחלוקת בבלי וירושלמי שהבבלי הקדים את האשה גם למזונות מפני שאין דרכה לחזור על הפתחים ואילו לפי הירושלמי האיש קודם ודוקא בכסות קודמת האשה מפני הבושה -וחידש הירושלמי שמזונות קודמת לכסות. וע"פ זה תמה המראה פנים על הב"י אחרי שבשו"ע פסק שגם לענין מזונות האשה קודמת -וכמו הבבלי- וממילא 'להחיותו' בהוריות פירושו לפקח עליו את הגל דהיינו פיקוח נפש ממש- איך הביא את שאלת הירושלמי אם כסותה של האשה קודמת לחייו של האיש! וכן הקשה על הרמ"א שהביא את דין קדימת כסותה של אשת החבר על פני חייו של עם הארץ.

(ולפי המראה פנים יוצא שלפי הירושלמי המשנה בהוריות לא קבעה שום סדר קדימה לענין הצלת נפשות.)

7 רמ"א יו"ד סי' רנ"א ס"ט, ואפילו חכם לכסות... 'וש"ך ס"ק ט"ז

הש"ך כנראה הבין שגם לפי הירושלמי, להחיותו היינו נפשות ממש ולכן כתב שהיום שאין לנו ת"ח גמור אין לדחות את נפשו של עם הארץ כדי לכסות את אשת החבר - כנראה סובר הש"ך שהירושלמי הסתפק אם בזיון עדיף מנפשות, ולמסקנא נפשות עדיף - חוץ מאיפה שהנפשות הוא של עם הארץ והבושה של אשת חבר.

8 שו"ע שם ס"ז, וביאור הגר"א אות י"ג

הגר"א למד את הלהחיותו ע"פ הירושלמי כמזונות ושהוא המקור לדין קדימת מזונות לכסות בשו"ע. ולכאורה לפי הגר"א או שהפירוש הוא כמו התוס' רי"ד שה, רעב' כאן הוא במקום שאם אין מאכילים אותו ימות (שהוא במדבר או בספינה), או שהירושלמי למד שמחסור במזונות עלול להוביל למצב של סכנת נפשות.

9 משנה שם בהוריות, כהן קודם ללוי... 'וגמ', לפני ולפנים

ת"ח קודם לכולם, ואם כולם ת"ח או שאין שם ת"ח הסדר הוא כהן, לוי, ישראל, ממזר, נתין, גר ועבד משוחרר.

10 שם לעיל בגמ', ת"ר היה הוא... אות או מופת'

כאן מדובר בפדיון שבויים - הוא עצמו קודם לכולם, והאם קודמת לכל שאר אישיות - שיש לה גם את המעלה של אב ואם וגם את החשש לקלקלה, אח"כ רבו ואחריו אביו, אחריו חכם, אחריו מלך, אחריו כהן גדול, ואחריו נביא.

11 שו"ע יו"ד סי' רנ"ב ס"ט וש"ך ס"ק י'

הש"ך הביא את דיוקו של הבאר שבע שהאם קודם לכולם - כולל הבן עצמו, אבל הש"ך העמיד את הברייתא בשאין חשש לנפשות - שבנוגע לנפשות חייו קודמים גם לחיי אמו.

12 רמ"א שם ס"ח, ואם שניהם רוצים...

ברמב"ם ובשו"ע לא מובא דין קדימת האיש להצלת נפשות אבל הרמ"א פסק במפורש שהאיש קודם לאשה.

13 שו"ת אגרות משה חו"מ ב' סי' ע"ה אות ז'

ר' משה טוען שאין שום מקור להקדים את הצלת הצעיר על פני הצלת הזקן.

14 שם סי' ע"ג אות ב', ...הקבועים לו'

אם יש בפנינו שני חולים - לאחד ע"פ דעת המומחים ההצלה תהיה זמני בלבד (ר' משה קובע בכמה מקומות שהגדרת חיי שעה היא עד לייב חודש) ומהשני ניתן לצפות להחלמה מלאה - חיי עולם קודמת לחיי שעה, אבל אם כבר התחילו לטפל בראשון אין לנתק אותו ממכשירים לטובת השני.

מלבד סדר הקדימה, ישנם כמה שאלות בנוגע למקרים מסויימים - אם חייבים להציל אותם בכלל -

15 שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד' סי' ל"ט, ואמר בפ' בן סורר... שהוציא'

גם את מי שצווח אל תצילו אותי חייבים להציל ומחייבים אותו לשלם הוצאות ההצלה (אם סיפק בידו).

16 מנחת חינוך קומץ המנחה מצוה רל"ז, ...כנ"ל ברור'

המנח"ח טוען שהיות שאין חיוב השבת אבידה באבידה מדעת אם היינו לומדים הצלת נפשות מ, והשבותו בודאי לא היה חייב להציל את המאבד עצמו לדעת, ואם הגמ' מקשה למה לי קרא ד, לא תעמוד' ולא תירצו שבא לרבות המאבד עצמו לדעת ע"כ שגם לא תעמוד אינו מחייב להציל את המאבד עצמו לדעת.

17 הגהות רי"פ פערלאו לסה"מ לרס"ג עשה כ"ח, ועכצ"ל דפסיקא לי'... להצילו'

גם רי"פ פערלאו עושה אותו חשבון וקובע שאין חיוב להציל את מי שמביא עצמו לסכנה.

18 כלי חמדה פ' כי תצא סי' ו' אות ב'

בכלי חמדה חלק על המנחת חינוך ע"פ מה שראינו במהר"ם מרוטנבורג והסביר שחייבים להצילו משני טעמים: שאין לדמות אבידת גופו לאבידת ממונו מפני ששם הוא הבעלים על ממונו ויכול לאבדו אבל אין אדם נחשב לבעלים על גופו ואין מתחשבים ברצונו שלא לחיות, ועוד מפני שאסור לאבד עצמו לדעת וחייבים להפריש אותו מאיסור.

יסוד הראשון של הכלי חמדה - שאין אדם נחשב לבעלים על גופו - חולק עליו המנח"ח במפורש -

19 מנחת חינוך מצוה ל"ד, והנה מאבד עצמו לדעת... ולא לבני נח'

לפי המנח"ח המאבד עצמו לדעת לא עבר על לא תרצח אלא על אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש.

20 הגהות רי"פ פערלאו לסה"מ לרס"ג ל"ת נ"ט, מיהו נראה... אזהרת לא תרצח'

מפורש בפסיקתא וכן כתוב בהלכות קטנות ובבית מאיר שהמאבד עצמו לדעת עובר בלא תרצח.

21 שו"ת אגרות משה חו"מ ב' סי' ע"ג אות ה', ...בכל אופן'

חולה שמסרב לקבל טיפול רפואי חייבים להשפיע עליו לקבל אותו אבל לא באופן שיבהל מפני שהבהלה עצמה מהוה סכנה, ואם יש בטיפול עצמו מדה של סיכון אין להכריח אותו לקבל אותו.

22 שם אות א'

אין למנוע חמצן משום חולה גם אם סובל מהרבה יסורים מפני שחוסר נשימה מצערת עוד יותר, אבל ניתן למנוע טיפול רפואי מחולה סופני הסובל מיסורים.

1 **מתני'** (י) קדימה קודם לאשה להחיות ולהשב אברה ליהאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי בזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה:

מתני' עומדים בקלקלה. האיש למשכנ
זכור:

2 ת"ד *יתום

ויתומה שכאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו להחיות על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור

3 ואי קשיא הא תנן בפ"ב דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבידה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השביה ובזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה בכל מעשיו פי' אשה קודמת לאיש לכסות מפני שבושת האשה מרובה משל האיש ללכת ערומה אבל למזנות האיש קודם וזה להחיות והיכי תני הכא מפרנסים היתומה קודם וא"ל האי פרנסה פרנסת כסות דא"כ אמאי תלי מעמא שאין האשה דרכה לחזור ת"ל משום שמתביישת היא בערמימותה י"ל ברייתא זו מיירי בעיר שיכול היתום לחזור ולהתפרנס אם לא ניתן לו מכיס של צדקה ויותר גדולה נושת האשה לחזור כשל איש וכתני' דהתם מיירי במדבר או בספינה שאינו מוצא לחזור ואם לא יפרנסנו ימות התם האיש קודם שחייב במצות ודיקא נמי דתני לה חיות אלכא אינו קודם אלא במקום שאין לו חיות במקום אחרת אבל במקום שיכול לחזור האשה קודמת:

4 **דבריהם** (דף י"ג) מפניח לענין להחיותו לפקח עליו את הגל

5 **האיש קודם לאשה וכו'** עד כרון בשוהיה זה להחיות וזה להחיות זה לכסות וזה לכסות דרי שהיה זה להחיות וזה לכסות נישמענה מן הדא דכר ר' יהושע בן לוי בשם ר' אנטיגנס כמות אשת חבר וחיי עם הארץ כמות אשת חבר קודמת לחיי עם הארץ מפני כבודו של חבר ילא מר אלא כמות אשת חבר בהיי חבר אבל אם היה זה להחיות וזה לכסות אותו שלהחיות קודם

6 כסות אשה חבר קודם לחיי עם הארץ . נראה דהאי ט"ס מפרש להחיות היינו לפרנס אותו דאלו להחיות היינו להגילו לפקח מעליו את הגל וכיוצא בזה היאך שייך לומר כסות אשה חבר קודם לפיקוח נפש . ודברי הרמב"ם ז"ל אינם כן אלא שכתב בפ"ח ממתנות עניים הל' ט"ז האשה קודמת לאיש להאכיל ולכסות וכו' וטעמו כדחנכה בפ' מציצה האשה דף ס"ז דמזון וכסות חד דינא אית להו אי"כ להחיות היינו פיקוח נפש . ובב"י י"ד ס' רנ"א אחר שהביא דברי הרמב"ם ז"ל ופירש דלהחיות דמחיי היינו להגילו אם טובע בנהר וכיוצא בניהו הא דהכא גרסין בירושלמי דסוף הוריות עד כדון כשהיה זה להחיות וכו' וכמדומה דלהאי ט"ס לא ס"ל האי פ' רוש' דלהחיות דאי"כ קשיא הא דכסות אשה חבר קודם לחיי עם הארץ והיה ז"ל דאפי' פיקוח נפש נדחה משני כסות אשה חבר וכן נראה מדברי הרמ"א בהגהה ס' שהביא זה בשם הב"י ולא מלאו להראשונים ז"ל שדברו מזה :

7 (ואפילו חכם, ט) (ו) לכסות ועם הארץ להחיות ואשה חבר כחבר)

מ"ז ואפי' חכם לכסות כו' . נראה דהיינו מדינא אבל בזמן הזה שאין ח"ה אפילו לענין ליטרא דדהבא וכדלעיל סימן רמ"ג סעיף ז' כל שכן דאין לדחות פקוח נפש מפניו וה"ל כאיש לכסות ואשה להחיות או איפכא דאמרינן בירושלמי דלוחו שלהחיות קודם :

8 ז (ה) [יג] יחייב להקדים להאכיל הרעב מלכסות הערום :

[יג] חייב כו' . בירושלמי סוף הוריות האיש קודם לאשה כו' עד כדון זה להחיות וזה להחיות וזה לכסות וזה לכסות הרי שהיה זה להחיות וזה לכסות נשמענה מן הדא דאריב"ל בשם ר"ח בן אנטיגטס כסות אשת חבר וחיי ע"ה כסות אשת חבר קודם לחיי ע"ה מפני כבודו של חבר לא אמרו אלא כסות אשת חבר לחיי ע"ה אבל אם זה להחיות וזה לכסות אותו שלהחיות קודם :

9 **מִתְנִי** (ז) כהן קודם ללוי לוי לישראל ישראל לממזר וממזר לנתין ונתין לגר וגר לעבד משוחרר אימתי בזמן שכולם שוים אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ: **גמ'** כהן קודם ללוי שנאמר (ו) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן (להקריב) [להקדישו] קדש (ה) קדשים לוי קודם לישראל שנאמר בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי (ז) (מתוך) וגו' ישראל קודם לממזר שזה מיוחד וזה אינו מיוחד ממזר קודם לנתין זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור: אימתי בזמן שכולן שוין כו': מה'מ א"ר אחא ברבי חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים (ח) מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים

10 **גמ'** ת"ר היה הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו אמו קודמת לכולם חכם קודם למלך ישראל חכם שמת אין לנו כיוצא בו מלך ישראל שמת כל ישראל ראויים למלכות מלך קודם לכהן גדול שנאמר ויבדל המלך (אלהם) [להם] קרו עמכם* (או מ) עבדי אדוניכם וגו' כהן גדול קודם לנביא שנאמר ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא הקדים צדוק לנתן ואומר ששמע נא יהושע הכהן הגדול אהה ורעך וגו' יכול הדימות היו ת"ל כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נביא שנאמר ונתן אליך אות או מופת

11 **מ** הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ה ורבו קודם (ו) לאביו **מ** אמר י קודמת (ז) לכולם (וע"ל סי' רמ"ג סעיף ל"ד):

י קודמת לכולן. פי' אפילו לדידיה אפי' דחיי קדמיס לחיי חיי ורבו כדאיתא ב"ס' אלו מלימות אפס כי לא יהיה כך חזיון שלך קודם לשל כל אדם וס"ל מ"כ לחיי אמו דגרוע ע"י כדאמרינן כפ"ק דקדושין גבי מורא וכבוד אפי' להוליא מביית השבי אמו קודמת לכולן משום דלמא עבדי דה איסורא כ"כ בספר ב"ר שבע דף כ"ב ע"ג ומשמע דלין בשביה זו משום סכנה נפשות אבל אם יש סכנה נפשות חיי קדמין לשל אמו:

12 **ו**אם שיהיה נוזים לפנוע בנהר (ז) הללה האיש קודם

13 **ו**בדבר זקן מופלג שנחלה ודאי מחוייבין לרפאותו במה שאפשר כמו לאיש צעיר ואף אם אין החולה הזקן רוצה באמרו שמאם בחייו ואסור אף להעלות על הדעת דברים כאלו אף שהאומר זה הוא רופא גדול, ואף לענין קדימה להרופא למי ילך מסתבר שאין להתחשב בזה.

14 ב. שני חולים שאחד צריך לרפוי בודאי והוא רק לחיי שעה, והשני ספק אם צריך לרפוי זה אבל יכולין לרפאותו, איזה מהם קודם.

ובדבר שני חולים, אחד שלפי אומדנא דהרופאים הוא רק ריפוי לחיי שעה להאריך ימיו במה שאפשר להם, ולפעמים הוא רק לסלק ממנו היסורין אבל צריך לטיפול נמרץ, והשני לפי האומדנא שלהם יכולין לרפאותו אבל אין ידוע להם אם יצטרך לטיפול נמרץ כזה שעושים בבית החולים בהיחידה לטיפול נמרץ (עמירדזענסקי רום), ויש שם רק מטה אחת בהיחידה, מי קודם להכניס לשם לטיפול הנמרץ בתחלה כשבאו בבת אחת, ובדיעבד כשבא רק אחד והכניסוהו ועדיין לא התחילו לטפל בו ובא השני. הנה נראה לעי"ד שאם באו שניהם בבת אחת, היינו קודם שהכניסו האחד מהם צריך להכניס בתחלה את מי שלדעת הרופאים הנמצאים שם יכולין לרפאותו אם גם לחולה זה צריך להתחיל תיכף אם יש צורך אף מספק, ואם כבר הכניסו שם את החולה שלדעתם הוא רק לחיי שעה אין מוציאים אותו משם, בין שהכניסוהו כדין מחמת שעדיין לא היה שם חולה השני, ובין שעשו שלא כדין, בין שוגגין או מזידין אין מוציאים אותו משם. והטעם פשוט דודאי חיי הראוי להתרפא ולחיות כל ימי חייו הראוין שיהיה בדרך שתם אינשי עדיפא מאלו שעומדין למות מצד חולי שלהן שלא ידוע להרופאים רפואה למחלתן, אבל זה הוא לעלמא, דלהחולה עצמו ליכא חיוב להציל נפש אחרים בנפשו, וכיון שהכניסוהו להיחידה לרפאותו כבר זכה בהמקום, לא מיבעיא כשהוא משלם בעד הזמן שנמצא בבית החולים, בין שאינו משלם שמרפאין שם בחנם, ואף אם רק לעניים בחנם והוא עני מ"מ כבר קנה במה שהובא שם להיות שם הזמן שצריך להיות שם והשקעבודים שיש על ביה"ח והרופאים דשם לרפאותו ואינו מחוייב ואולי גם אסור שיתן את זכותו שע"ז יחיה החיי שעה שהוא הזמן קצר שאפשר לו להיות לחולה אחר אף שראוי להיות כשיתרפא כל ימיו הקבועים לו.

15 ואמר בפ' בן סורר (ע"ג ע"א) דליף מקרא דהרואה את חברו טובע בנהר דחייב להצילו ולמטרח ולמיגר אנורי ודבר פשוט אפי' צוח אל תצילני שמצילו והזור ומוציא ממנו מה שהוציא.

16 **כצוה רל"ז** נראה לכאורה דא"כ אחד מאחד עלמנו לדעת ויכול אחד להצילו אפ"ש דאיט מחזר על הלאו ל' מיבעיא דעל העשה והשבות לרבות אבידת גופו ודאי אינו מלויה כי העשה דהשבת אבידה אינה טהנת במזין באבידה מדעת כמבואר בש"ע חו"מ ס"י אלא אף הלאו הזה אינו מזהר דמקשה הש"ס בטהרה דרין ל"ל הלאו על טובע בנהר הא מוהבבות לו נפקא ליה לרבות אבידת גופו הא יכול לומר דנ"מ במאע"ל דאינו מלווה על אבידת גופו כמו דאין מלווה על אבידת ממוט מדעת א"כ ע"כ כחבה הכורה הלאו הזה אפ"כ דגם בלאו הזה אינו מזהר ומלווה כנ"ל כבוד.

17 ועכ"ל דפסיקא לי לתלמודא דהכי
נמי הכא חס הביא על עלמנו הסכנה מדעתו לא מחייב
להצילו.

18 (ג) **אמנם** כיו כחננו כהנחה כחוסכמת מהג' מוהרש"ק ז"ל דהשנת גופו לא עדיף מהשנת חמוט וכתו דהשנת חמוט אינו מחויב כ"א כשהוא לפי כבודו הי"ב כהשנת גופו אמנם לענין דריכה רבס ואם אמנם כי ראימי בקומן למנחה להג' בעל מנחה חייך ז"ל סב' לחדש דמאכד **פגמו** לדעת אין חייבין להילכו כעו כהשנת מטו דאי"ה להחזיר לו אם מאכדו **חדשו** וס"ר זו דאלי"כ למס לת' אגמ' דלריך קרא דלי"ח ע"ד רעך לזס שאס רולס לטנופ כסיס דמאד כהשנת חמוטו אי"ה להילכו לכן לריך קרא דלי"ח ע"ד רעך אי"ו דגס לפי אהחם אי"ה להילכו אמנם כחמת לא רחם דכרי רבינו גדול מוהר"ם מרוקענבורג ז"ל בת' סי' ל"ט סובא דבריו במ' רביד תהיב סב' בזס"ל דאמרי' בס' בן סו"ח דע"ג ע"א דיליף מקרא דברואה את חבירו טובע כנהר דמייב להילכו ולמיטרה ולאגרי אגורי ודבר פשוט אפי' לוח אל תגילינו שמילנו וחודר ומוליא חמנו מה שטוליא עכ"ל סובא כרי טובאר מדברי רבינו ז"ל שפשוט ל"י דחייב להילכו וזה לא עלה ע"ד כלל שלא יסי' חייב להילכו כשאינו רולס כהללה אלא שכתב דאף שהכר אח"כ לריך הטנוע לשלם אצ"ג שפי'

הללה בע"כ דידו' וטעם הדבר נראה פשוט דאין לדמות גופו לחמוט דאדם כהשנת על חמוטו ויכול לעשות כען מה שירלס אמנם על גופו ונפשו אין אדם בעלים עליהם ל"מ רלוט ולכן פשיטא לגמ' דגס בלא קרא דלא תוכל להחטלס חייב כהשנת אפי' אם הוא אינו רולס בכך ואדרבה טעמו אסם מאכד פלמו לדעת שחייבין אנו להילכו מאד מלוח הללס נפסוח חלכד זה חלד לאפרוסי מאיסורא איסור כגדול דמאכד פלמו לדעת שיש לעשות כל מילו השחדלות שלא יעשו איסור החמור טעם ומענה נראה דכמו דלענין זה אין לרפוא גופו לחמוט דבחמוטו אמרי' דהאריס חמלה לו מפני שאינו כבודו והסקירס את מטון כבעלים משאי"כ כגופו ל"ס זה וכתו דקיי"ל דבמקום איסורא אין חכמה ואי"ה כשי"כ דבמקום פקי"ג ועוד דלפס"ש דבמאכד פלמו לדעת נוסף על מלוח הללה מטעם אפרוסי מאיסורא אי"כ במאכד פלמו לדעת יסי' בודאי מפויב נס הזקן שאינו לפי כבודו להילכו מאד דלא פרישו מאיסורא אין קולא בזקן ואינו לפי כבודו ומי שנעכע בלונס כחמא דאי"ה להילכו זה לא יסכן כלל ואין לדעתו גופו לחמוט פטנין זה :

19 והנה מאכד פלמו לדעת אינו בכלל לאו דלא הנהי רק חייב מיתה כד"ס כמביאר בר"מ פ"ב מהל' רולס ונ"מ אס סיבר כלים כשעת מפעה . גס כ"ל דב"ג אין מלוייה דללמד מאך דמוכס לכפשיטוכס ולה יבטיית כסויי א"כ לישקראל כחמרה ולא לבני נח .

20 **מיהו** נראה דח"מ משכחת לה שפיר לאו דלא חרלח בלא לאי דלא יוסיף . לרבינו הגאון ז"ל דלטעמי' אזיל דנראה דס"ל דקיי"ל דאדם רשאי לחבול בעלמו כחש"ל (להיין מ"ו מ"ח) עיי"ש . והשחא אי"כ לפי המבואר בפסיקתא רבתי (ריש פרשה כ"ה) דדריש לא חרלח לא חמרלח עיי"ש . דמבואר דבכלל אזורה זו גס רולח את עלמו . וכן כתב כהלכות קטנות (ח"ב סי' רל"א) עיי"ש . וכבית מאיר יו"ד (סי' רס"ו כע"י ה') עיי"ש . דגס מאכד פלמו לדעת טובר בלא חרלח כרי דאע"ג דלי"ה נה לאי דלא יוסיף . מ"מ אית כה אזורה לא הרלח .

ה. אם לכפות חולה ליקח רפואה כשאינו רוצה, ובענין תרופה מסוכנת. ובדבר כשהחולה אינו רוצה ליקח הרפואה, תלוי אם הוא מחמת יאוש או מחמת שהוא צער לפניו ומתחשב רק עם שעה זו שאינו רוצה להצטער בה אף שמאמין להרופאים שהוא לטובתו שיתרפא בזה או שידעו מזה איך לרפאותו שהוא מעשה שטות ומעשה תינוקות צריכין לכפותו אם אפשר להם, אבל אם הוא מחמת שאינו מאמין לרופאים אלו צריכין למצא רופא שמאמין בו, ואם ליכא רופא כזה ואי אפשר לפניו מצד המחלה לחכות עד שיבין שהוא לטובתו וגם לא לשלחו כשרוצה בבי"ח = בבית חולים = וברופאים שהם בעיר אחרת מוכרחין הרופאים שבכאן לעשות בעל כורחיה אם כל הרופאים שבבית חולים זה סוברים שזהו רפואתו, וגם יהיה באופן שלא יתבעת מזה שאם יתבעת מזה אפילו שהוא ענין שטות אין לעשות כי הביעותותא אפשר שיזיקהו וגם ימיתהו ויהיה זה כהמיתוהו בידים ולכן יותר טוב שלא לעשות בעל כורחיה אף שהקרובים רוצים שיעשו לו גם בעל כרחיה, וצריכין הרופאים להתיישב בזה הרבה כשנודמן חולה שאינו רוצה בהרפואה שעושין לו אם לכפותו כשהוא גדול שקרוב שלא תהא לתועלת כל כך, ולעשות בזה לשם שמים. ובאם יש בהרפואה עצמה איזו סכנה אבל הרופאים נוהגין ליתן רפואה זו להחולה שיש לו מחלה מסוכנת שמדת סכנה של הרפואה פחותה הרבה מסכנת המחלה אין ליתן בעל כרחיה בכל אופן.

א. אם יש חולים שאין ליתן להם תרופות להארכת חייהם. הנה בדבר אם יש אנשים חולים כאלו שאין ליתן להם איזה מיני רפואות להאריך חייהם קצת יותר, הנה מפורש בכתובות ריש דף ק"ד בעובדא דפמיתתו של רבי דבעו רבנן רחמי והועילה תפלתם שלא ימות אבל לא שיתרפא וכשראתה אמתיה דרבי שקמצטער טובא אמרה יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי, שקלה כוזא שדיא מאיגרא לארעא אישתיקי מרחמי ונח נפשיה דרבי, ונקט זה הגמ' לאישמועינן שאיכא לפעמים שצריך להתפלל על האדם כשמצטער ואין מועילין מיני רפואות לרפאותו, והתפלות שיתרפא לא נתקבלו, שצריך להתפלל עליו שימות, כי אמתיה דרבי היתה חכמה בדיני התורה והיו למדין ממנה רבנן לפעמים, ועיין בר"ן נדרים ריש דף מ' על הא דמפרש הגמ' הא דר' דימי דהוא אמר כל שאינו מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות, כתב דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה וא"א לו שיחיה, כדאמרינן בפרק הנושא דכיון דחזאי אמתיה דרבי דקא מצטער אמרה יה"ר שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי, ומש"ה קאמר דהמבקר את החולה גורם לו שיחיה היינו שמועיל בתפלתו אפילו לחיות שזהו ברוב החולים וזהו שצריך המבקר להתפלל ברובא דרובא פעמים, ומי שאינו מבקר אצ"ל שאינו מועילו לחיות אלא אפילו

היבא דאיבא ליה הנאה במיתה אפילו אותה זומרתי אינו מהנה, הרי דהר"ן מביא לדינא הא דהתפלה אמתיה דרבי לבסוף כשראתה צעריה דרבי טובא ותפלות דרבנן לא מתקבלות לרפאותו לגמרי ואף לא להקל יסוריו אלא שיחיה כמו שהוא ביסוריו, ומפרש גם בדר' דימי שלפעמים צריך המבקר להתפלל שימות כשרואין שא"א להחולה שיחיה ויש לו יסורין, ובאינשי כה"ג שהרופאים מכירין שא"א לו להתרפאות ולחיות, ואף לא שיחיה כמו שהוא חולה בלא יסורין אבל אפשר ליתן לו סמי רפואה להאריך ימיו כמו שהוא נמצא עתה ביסורין, אין ליתן לו מיני רפואות אלא יניחום כמו שהם, כי ליתן להם סמי רפואה שימות עייז וכן לעשות איזה פעולה שיגרום לקצר אפילו לרגע אחת הוא בחשיבות שופך דמים, אלא שיהיו בשב ואל תעשה, אבל אם איבא סמי מרפא שיקילו היסורין ולא יקצרו אף רגע מחייו צריך לעשות כשעדיין אינו גוסם.

וחולה מסוכן שאינו יכול לנשום צריך ליתן לו חמצן (אקסידזשען) אף שהוא באופן שא"א לרפאותו, שהרי הוא להקל מיסוריו, דהיסורין ממה שא"א לנשום הם יסורים גדולים וחמצן מסלקן, אבל כיון שלא יהיה ניכר אם ימות צריך להניחו בחמצן קימעה קימעה שיחיה כל פעם לשעה אחת או שתים, וכשיכלה החמצן יראו אם חי הוא עדיין יתנו עוד חמצן לשעה או שתים, וכן כל הזמן עד כשיראו אחר שכלה החמצן איך שהוא מת, ובאופן זה לא יהיה שום מכשול לחשש איבוד נפשות ולא להתרשלות ברפואתו אפילו לחיי שעה הקצרה ביותר.